

ומתרצת הגמרא: **מהו דתימא**, יאמר הנותן למקבל הראשון, **לשוניחהו איסורי הנאה** [שהרי תכריכי המת אסורים בהנאה] **לא יהבי לך**.

כיון שאדם חפץ שיהנו מממונו ולא ילך לאיבוד.

קא משמע לך, שיכול אף לעשותם תכריכים. **דרש רב נחמן בר רב חסדא**, האומר: **"אתרוג זה נתון לך במתנה, ואחריו לפלוני"**, **נטלו ראשון ויצא בו, כאנו למחלוקת רבי ורשב"ג**.

לדעת רבי: לא יצא בו. כיון שאינו קנוי לו בקנין הגוף. ובארבעת המינים כתיב **"ולקחתם לכם"**, משלכם, ואתרוג זה אינו שלו.

ולרשב"ג יצא בו. שהרי קנוי לו לגמרי. וחשיב כ"לכם" (165).

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: **עד כאן לא פליגי רבי ורשב"ג התב, אלא דמר סבר "קנין פירות כקנין הגוף דמי"**, ומר סבר **"קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי"**,

אלא הכא, אי מיפק לא נפיק ביה [אם אינו קלז-ב יוצא בו ידי חובתו], **למאי יהביה**

ומוכח, שכאשר נתן גט, ותלה את חלות הגט במותו, אין הגט חל אלא אחר מיתה, ולא בשעת מיתה.

וכמו כן כשנותן מתנת שכיב מרע, אינה חלה אלא לאחר מיתה, ולא בשעת מיתה.

אמר רבי זירא אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי שמעון בן גמליאל, ואפילו היו בהן באותם נכסים שנתן לו, עבדים, וחוציאן המקבל הראשון לחירות.

ומקשה הגמרא: **פשיטא? מאי שנא הוצאת העבדים לחירות, ממכירתם לאחר?**

ומתרצת הגמרא: **מהו דתימא, אמר ליה הנותן לראשון, למיעבד איסורא לא יהבינן לך, כלומר, לא נתתי לך את נכסי כדי שתעשה בהם איסורי תורה. שהרי המשחרר את עבדו עובר באיסור עשה, דכתיב "לעולם בהם תעבודו"**.

קא משמע לך, דאפילו הכי מכירתו מכירה.

אמר רב יוסף אמר רבי יוחנן: הלכה כרבין שמעון בן גמליאל, ואפילו עשאן תכריכין למת.

ומקשה הגמרא: **פשיטא?**

שקנין גוף לזמן נחשב כקנין הגוף. שהרי בקנין "אחריו" גוף הנכסים קנוי לראשון לזמן, ואחר הזמן השני קונה בלא שום קנין, ופקע קנינו של הראשון מעצמו, ובכל זאת חשיב כ"לכם".

אמנם דעת הרא"ש בסוכה (פרק ג' סימן ל') שקנין גוף לזמן אינו אלא קנין פירות. והנותן לחברו אתרוג על מנת להחזיר אינו יוצא בו,

בשעת המיתה, ולא לאחריה, הגט יחול. והקשה הקצות החושן (רנ' ח' בסופו), הרי דעת רש"י שגוסס אינו יכול להקנות כלום, ואם כן אפילו עם גמר המיתה אין הגט חל, וכיצד הוכיחה הגמרא מכאן שכונתו לאחר גמר מיתה? והניח בצריך עיון.

165. הקצות החושן (רמא ד') הוכיח מכאן,

ניהליה (166)?

אלא ודאי, מיפק, דכולי עלמא לא פליגי דנפיק ביה.

אך אם מכרה או אכלה, באנו למחלוקת רבי ורבין שמעון בן גמליאל (167).

אמר רבה בר רב הונא: האחין שירשו אתרוג מאביהם, או שקנו אתרוג במעות שהוריש להם אביהם, ולא חלקו ביניהם, ועדיין הן מונחים בתפוסת הבית, ונטלו אחד מהן בלא ידיעת אחיו, ויצא בו,

רואים, אם יש הרבה אתרוגים בתפוסת הבית, ואותו האח יכול לאוכלו, ואין אחיו מקפידים עליו בשל כך, יצא. דקרינן ביה "לכס".

ואם לאו, לא יצא. כיון שאינו שלו לגמרי. ובארבעת המינים בעינן "לכס", שיהיה כולו שלו, ולא מקצתו (168).

ודיקא דאיכא אתרוג לכל חד וחד, אזי אינם מקפידים עליו אם יאכלנו, אבל פריש או רמזן לא. (169)

אמר רבא: האומר לחבירו "אתרוג זה נתון

התחדש לנו בכך שנחלקו גם באתרוג? מבאר הרשב"ם, דאתא לאשמועינן שאף שלדעת רבי יכול לצאת בו ידי חובה, מכל מקום אין לו בו קנין גוף, ואינו יכול למוכרו.

168. בגמרא מבואר, שאין יוצאים ידי חובה באתרוג של שותפים.

הראשונים התחבטו, כיצד יוצאים ידי חובה באתרוג של הקהל, הרי הוי כאתרוג של שותפים?

הרשב"ם כתב, שכל אחד מהנוטלים קונה את האתרוג במתנה על מנת להחזיר, בשעה שיוצא בו.

אך הרשב"א כתב שיוצאים ידי חובה באתרוג של שותפים כיון שהאתרוג נקנה לשם מצוה, אי אפשר לחלקו בין השותפין, והוי כ"חצר שאין בה כדי חלוקה", דכל אחד שמשמש בה יש ברירה שבאותה שעה היא שלו.

ובסוגיין מדובר שקנו את האתרוג לאכילה, ויש בו כדי חלוקה, ולכן אינו יוצא בו ידי חובתו.

169. לכאורה אין בדברים אלו שום חידוש.

אלא אם יתן לו בקנין גמור, בתנאי שיחזיר. אבל קנין לזמן לא מהני.

ואכן הגר"ש שקאפ הוכיח (במערכת הקנינים סימן ט') שדעת הרא"ש דקנין "אחריך" הוא קנין גמור, בתנאי שיתן אחריו לשני, ולא קנין וף לזמן כהבנת הקצוה"ת. ולפי"ז אין ראייה כלל לדברי הקצות החושן. וכן כתב בנתיבות המשפט, עיין שם.

166. הרשב"ם מפרש, שאף אם אין לו קנין הגוף יוצא בו ידי חובתו, כיון שקיום המצוה נחשב כפירות האתרוג.

ובשיטה מקובצת הוסיף לבאר, דסבירא ליה לרבי שלענין מצות אתרוג סגי בקנין פירות, ומי שקנוי לו האתרוג לפירות הוא נחשב כבעלים.

אך הרא"ש כתב, דהכא אף רבי מודה שקנוי לו בקנין הגוף. דאי לאו הכי למאי אקניה ניהליה?

ובמערכת הקנינים (סימן ט') מבאר, שבמקום שיש אומדנא, אף רבי מודה שנותן לו קנין הגוף. עיין שם.

167. לכאורה היינו מחלוקת רבי ורשב"ג, ומה

לך במתנה, על מנת שתחזירנה לי". נטלו, ויצא בו.

אם החזירו לאחר מכן, כמו שאמר לו, יצא.

לא החזירו, לא יצא. כיון שלא קיים את התנאי, הרי המתנה בטלה למפרע⁽¹⁷⁰⁾.

קא משמע לך, דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה.

ההיא איתתא דהוה לה דיקלא הנטוע בארעא דרב ביבי בר אבוי.

כל אימת דהוה אזלא למיגזריה, הוה קפיד עילוח. [בכל פעם שהיתה באה לקוצצו, היה מקפיד עליה].

אקניתיה ניהליה, כל שני חייו. [אותה אשה, הקנתה את הדקל לרב ביבי בחייו, על מנת שיחזור אליה או ליורשיה אחר מותו].

אזל איהו, אקנייה ניהליה לבנו קטן. [הקנה את הדקל לבנו הקטן], כדעת רשב"ג שקנין פירות כקנין הגוף דמי.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע, וכי משום דאתו ממולאי [מבני עלי, הבאים מהעיר ממלא], אמריתו מילי מוליא אתא [אמרתם דברי פגומים ובעלי מומין]!?

שהרי אפילו רבן שמעון בן גמליאל לא קאמר שקנין פירות כקנין הגוף אלא כשנתן את הפירות לאחד, ואת הגוף לאחר, אבל אם שיר את הגוף לעצמו, לא! ובהא מודה שקנין פירות אינו כקנין הגוף.

ואם כן, בסוגיין ששיירה את גוף הדקל לעצמה לאחר מות אבוי, אף לרשב"ג קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי.

אמר רבא אמר רב נחמן: האומר לחבירו: "שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירנה לי",

באותו דבר, [כמו מתנה על מנת להחזיר את אותו הממון], אלא בשני ענינים, [כמו בתנאי בני גד ובני ראובן, אם תעברו חלוצים לפני המחנה, אזי תרשו את עבר הירדן].

ואילו כאן כשאמר "הרי לך האתרוג על מנת שתחזירנה לי", לא כפל את תנאו, וכן התנאי והמעשה באותו ממון, ומדוע התנאי קיים?

ומבאר הרשב"ם, כל הלכות תנאים נאמרו רק בתנאים הנעשים בחלויות איסוריות, כגון בגט או בגירושין. ובהם, אם לא יתנה באופן האמור בתורה אינו יכול לשיר במעשה הגטאו הקידושין כלום.

אבל בדיני ממונות, שהכל תלוי בדעתו, אם יש אומדן הדעת שכך דעתו סגי בכך, ואינו צריך להקפיד על כל הלכות תנאים.

ואכן, הרשב"ם כתב על מימרא זו, "אריכות פירוש של שוטים הוא, ואינו מן הגמרא".

אך הר"י מיגאש מפרש, שאם יש לכל אחד מהאחים אתרוג, אפילו אם יקפידו אינם יכולים לעכב בעדו. כיון שיש לו זכות חלוקה אף שלא מדעתם.

אך אם אין להם כי אם פריש, יכולים לעכב בעדו מליטול את האתרוג.

170. צריך באור, הרי קיימא לן בהלכות תנאים שצריך להתנות תנאי כפול, [כלומר, אם יהיה כך, המעשה בטל, ואם לא יהיה כך, המעשה קיים], ואם לא התנה באופן זה, המעשה קיים והתנאי בטל.

וכמו כן, צריך שלא יהיו התנאי והמעשה

חשיבא כחזרה. (171)

אמר רב יהודה אמר שמואל, הכותב נכסיו
לאחר, ואמר הלח "אי אפשרי בהן", קנה,
ואפילו עומד וצווח.

ורבי יוחנן אמר, לא קנה. כמבואר להלן.

אמר רבי אבא בר ממל, ולא פליגי.

כאן, בצווח מעיקרא. מיד כשמסר לו את קלז-א
השטר התחיל לצווח.

אזי לא קנה בעל כרחו, כיון שאי אפשר
לזכות לאדם דבר בעל כרחו, שהרי חוב הוא
לו. דכתב, "שונא מתנות יחיה", ואין חבין
לאדם אלא מדעתו (172).

וחקדישו המקבל, והחזירו, הרי זה מוקדש
ומוחזר. כלומר, התקיים התנאי בחזרה זו,
אף על פי שהקדישו.

אמר ליה רבא לרב נחמן, מאי אהריה? איזו
חזרה היא, הרי אינה ברשותו אלא ברשות
ההקדש?

אמר ליה, ומאי חפריה?

אלא אמר רב אשי, חזינן, אי אמר ליה "על
מנת שתחזירה", ולא אמר "לי", הא
אהדריה. הרי החזיר לו את השור, וקיים את
התנאי.

אבל, אי אמר ליה "על מנת שתחזירה לי",
מידי דחזי ליה קאמר ליה. חזרה הראויה לו
בעיניו, ואם הקדישו, הרי אינו ראוי לו. ולא

172. רשב"ם. וצריך באור, דלכאורה פשיטא
שלא יזכה בעל כרחו, שהרי אין לו דעת לפעול
את הקנין, ומדוע נזקק הרשב"ם לומר דחוב הוא
לו?

ועוד קשה לאידך גיסא, דאם כן אי אפשר
לזכות לאדם מתנה שלא בפניו, כיון שחוב הוא
לו ואין חבין לאדם אלא בפניו, ואנן קיימא לן
בכמה מקומות (כגון גיטין יד' ב') דזכין? (וכן
הקשה הרש"ש, ויישב בדוחק).

ולכן נראה לומר, שדעת הרשב"ם כשיטת
הרי"ף בסוגיין, המפרש, דאיירי בשכיב מרע
שנתן מתנה לפלוני, ואחר כך כתב לו עליה
שטר, וכיון שדברי שכיב מרע ככתובים
וכמסורים, הרי כבר זכה במתנה מעת שהשכיב
מרע אמר ליתנה לו.

ולכן, סלקא דעתך, שאם אחר כך יצווח, לא
תועיל צווחתו, כיון שכבר זכה במתנה.
וקא משמע לן, כיון שצווח מיד כשבאו לתת
לו את שטר המתנה, גילה בדעתו שמתנה זו חוב

אך דעת התוספות, שאף בדיני ממונות לא
סגי באומדן הדעת, אלא במקרה שהדבר מוכח
מתוך מעשיו, אך בלאו הכי, צריך להתנות ככל
הלכות תנאים.

ולכן העמידו כאן שכפל את תנאו. ודחקו
לומר, שלפי רבא לא בעינן תנאי ומעשה בשני
ענינים.

171. הרא"ש בסוכה (פרק ג' סימן ל') כתב
שמתנה על מנת להחזיר פירושה, קנין לעולם
בתנאי שיחזור ויקנה לו אחר כך.

והקשה הנהניבות המשפט, (רמא ה') אם כן
מדוע אם הקדישו והחזירו מוחזר, הרי אינו יכול
לחזור ולהקנותלו את ההקדש, שהרי כבר אינו
שלו אלא של ההקדש?

ולכן העמיד במקרה שהקדיש לשלמים
ולקדשים קלים שהם ממון בעלים, ויכול
להקנותו.